Julkaistu Tasa-arvo 1/2010

Kati Niemelä

Miesten uskonnollisuus ja henkisyys

Miehet ovat keskimäärin vähemmän uskonnollisia kuin naiset. Uskonnollisuuden alueella on turha yrittää puhua miesten ja naisten samanlaisuudesta.

Miehet käyvät harvemmin uskonnollisissa tilaisuuksissa, rukoilevat harvemmin, uskovat harvemmin Jumalaan tai korkeampaan voimaan tai ylipäätään pitävät uskonasioita tärkeänä elämässään. Mitattiinpa miesten ja naisten uskonnollisuutta millä mittarilla hyvänsä, miehet osoittautuvat vähemmän uskonnollisiksi.

Miesten vähäisempi uskonnollisuus suhteessa naisten uskonnollisuuteen ei ole vain suomalainen ilmiö. Kansainväliset vertailututkimukset osoittavat ilmiön olevan yleismaailmallinen. Naiset ovat yliedustettuina niin uusissa uskonnollisissa liikkeissä kuin perinteisissä uskonnollisissa ryhmissä. Ilmiö ei ole myöskään uusi. Niin kauan kuin mitään tietoa uskonnoista on tallennettu, uskonnolliset ryhmät ovat onnistuneemmin tavoittaneet naisia kuin miehiä.

Puolet suomalaismiehistä uskonnollisia

Huolimatta siitä, että miehet ovat vähemmän uskonnollisia kuin naiset, suomalaismiehistäkin puolet pitää itseään uskonnollisena. Kansainvälisessä World Values 2005 -tutkimuksessa vastaajia pyydettiin vastaamaan kysymykseen *”Riippumatta siitä, käytkö uskonnollisissa tilaisuuksissa, pidätkö itseäsi…”* Vastausvaihtoehdot olivat uskonnollinen ihminen, ei-uskonnollinen ihminen ja vakaumuksellinen jumalankieltäjä eli ateisti. Kyseisen tutkimuksen mukaan 52 prosenttia suomalaismiehistä pitää itseään uskonnollisena, 44 prosenttia ei-uskonnollisena ja vain neljä prosenttia vakaumuksellisena ateistina. Naisista uskonnollisena itseään pitää useampi kuin kaksi kolmesta. Ateistina itseään pitää vain kaksi prosenttia.

Miesten usko ehdottomampaa

Uskovat miehet ovat uskonkäsityksissään usein ehdottomampia kuin naiset. Kuten vakaumuksellisena jumalankieltäjänä myös uskonnollisesti konservatiivisena ja fundamentalistina itseään pitäviä on miesten keskuudessa hieman enemmän kuin naisten keskuudessa.

Mikäli mies uskoo kristinuskon opinkohtiin, hän tyypillisesti uskoo ”koko pakettiin”. Naisten keskuudessa on varsin paljon sellaisia, jotka uskovat kyllä rakastavaan Jumalaan, mutta kieltävät tuomion, helvetin ja paholaisen olemassaolon. Naisilla usko kristillisiin käsityksiin ei myöskään sulje pois vaihtoehtoisia uskomuksia. Valtaosa esimerkiksi astrologiaan vakaasti uskovista naisista, uskoo vakaasti myös Jeesuksen ylösnousemukseen.

Nuoret miehet passiivisimpia

Miehet ovat uskonnollisesti passiivisempia kaikissa ikäryhmissä. Kaikista miehistä noin 10 prosenttia käy aktiivisesti, vähintään kerran kuukaudessa uskonnollisissa tilaisuuksissa, naisista noin 20 prosenttia. Passiivisimpia ovat vähän yli kaksikymppiset nuoret miehet. Esimerkiksi päivittäin rukoilevia heistä on vain viisi prosenttia ja kaksi kolmesta rukoilee harvemmin kuin kerran vuodessa tai ei ole lainkaan rukoillut viime vuosina. Kaikista suomalaismiehistä noin yksi seitsemästä (14 %), rukoilee päivittäin, joka neljäs vähintään kerran viikossa.

Tutkimukset osoittavat, että iän myötä monen uskonnollisuus aktivoituu. Miehillä iän vaikutus ei kuitenkaan ole yhtä selkeä kuin naisilla. Naisilla esimerkiksi rukoileminen lisääntyy iän myötä varsin voimakkaasti. Miehillä vastaava kasvu on suhteellisesti vähäisempi eikä yhtä lineaarinen. Varsin moni mies ei muuta asennoitumistaan uskonnollisia asioita kohtaan iän myötä. Vielä 65-75-vuotiaista miehistä useampi kuin jopa kolmas on sellaisia, jotka eivät rukoile koskaan tai harvemmin kuin kerran vuodessa eikä haluaisi koskaan käydä uskonnollisissa tilaisuuksissa vaikka mitä järjestettäisiin.

Miksi miehet eivät osallistu enempää?

Miesten joukossa niitä, joita uskonnollinen toiminta ei yksinkertaisesti kiinnosta on enemmän kuin naisten joukossa. Miehet kaikissa ikäryhmissä myös kokevat naisia hieman useammin, että seurakunta ei järjestä heille mielekästä toimintaa. Kaikkiaan joka toinen mies olisi kiinnostunut osallistumaan uskonnollisiin tilaisuuksiin vähintään kerran vuodessa. Naisten keskuudessa kiinnostuneita on kaksi kolmesta.

Monet miehet myös yksinkertaisesti kokevat hengellisen elämän vieraaksi. Miehistä puolet kokee hengellisen elämän vierauden jossain määrin syyksi sille, ettei osallistu seurakunnan toimintaan. Miehissä tämä vierauden tunne ei vaivaa ainoastaan nuoria kuten naisten keskuudessa, vaan jatkuu myös keski-ikäisillä miehillä.

Miksi miehet ovat vähemmän uskonnollisia?

Nykyään uskonnon tutkimuksessa miesten vähäisempi uskonnollisuus otetaan jo itsestään selvyytenä. Sen sijaan tutkimusta siitä, miksi näin on, on vähän. Varhaisimmissa selitysmalleissa naisten vahvempaa uskonnollisuutta yritettiin selittää muun muassa sillä, että he ovat vähemmän koulutettuja. Naistenkin uskonnollisuuden oletettiin vähenevän kunhan naiset kouluttautuvat. Tämä selitysmalli on osoittautunut monella tapaa virheelliseksi. Koulutetut naiset ovat päinvastoin enemmän uskonnollisia suhteessa koulutettuihin miehiin kuin kouluttamattomat naiset suhteessa kouluttamattomiin miehiin.

Naisten suurempaa uskonnollisuutta pyrittiin selittämään myös sillä, että koska naiset eivät käy kodin ulkopuolella töissä, heillä enemmän aikaa uskonnolle. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että työssä käyvät naiset ovat aivan yhtä uskonnollisia kuin kotiäidit.

Suosituin selitysmalli olettaa selityksen löytyvän uskonnollisesta kasvatuksesta: naiset kasvatetaan uskonnollisemmiksi. Tämä saa myös tukea empiirisistä tutkimuksista. Sitä edistää myös se, että uskonnollinen kasvatus on voittopuolisesti naisten vastuulla niin kodeissa kuin uskonnollisissa yhteisöissä. Lähes 60 prosenttia suomalaisista kokee saaneensa uskonnollista kasvatusta äidiltään, alle kolmannes isältään – miesten keskuudessa molemmat luvut ovat hieman alhaisempia kuin naisten keskuudessa.

Uskonnollisuuden väliset sukupuolierot eivät kuitenkaan tyhjentävästi selity kasvatuseroilla. Mikäli kasvatuksen merkitys olisi hyvin suuri, naisten ja miesten välisten uskonnollisuuserojen tulisi vähentyä, kun naisten ja miesten väliset roolit yhteiskunnassa yhtenevät ja tyttöjen ja poikien kasvatus samanlaistuu. Näin ei ole kuitenkaan käynyt. Niin ikään perinteisiä roolimalleja edustavissa perheissä tulisi tällöin olla enemmän eroja siinä, millaisiksi naisten ja miesten uskonnollisuus muotoutuu. Näin ei kuitenkaan ole, vaan juuri päinvastoin.

Uusimmat tutkimukset lähtevät liikkeelle oletuksesta, että uskonnollisuudessa vallitsevat sukupuolten väliset erot johtuvat syvällisesti sukupuolista itsestään johtuvista ominaisuuksista. Miehisyydessä itsessään on jotain, mikä altistaa vähäisemmälle uskonnollisuudelle. Tähän suuntaan

viittaa myös tutkimustulos siitä, että heteroseksuaaliset naiset ovat uskonnollisempia kuin lesbonaiset, mutta heteromiehet vähemmän uskonnollisia kuin homoseksuaaliset miehet.

Mitä ominaisuuksia miehissä on, mikä tekee heistä vähemmän uskonnollisia? Yksi sukupuolten välinen ero on hyvin samanlainen kuin uskonnollisuudessa valitsevat sukupuolierot. Se on se, että miehet ovat selvästi alttiimpia rikollisuuteen kuin naiset. Erityisesti nuoret miehet rikkovat huomattavan usein lakia.

Tutkijat ovat päätyneet tulokseen, että nämä kaksi eroavaisuutta juontavat juurensa samasta sukupuolten välisestä erosta: miesten suuremmasta alttiudesta riskikäyttäytymiseen. Uskonnon hylkäämistä voidaan pitää yhtenä riskikäyttäytymisen ilmentymänä. Mikä se tekijä sitten onkaan, joka tekee miehet alttiiksi riskikäyttäytymiselle, tekee heistä myös vähemmän uskonnollisia.

Tätä tukee myös tutkimukset, jotka osoittavat, että ihmiset, jotka pyrkivät välttämään riskejä, ovat uskonnollisempia kuin ne ihmiset, jotka eivät pyri riskejä välttämään, niin miehet kuin naiset. Tutkimukset myös osoittavat, että niissä uskonnoissa, joissa uskomattomuuteen ei liity mitään erityistä riskiä, sukupuolten väliset erot pienempiä. Suurimpia sukupuolten väliset erot ovat niissä uskonnoissa, joissa ajatellaan, että niitä, jotka eivät usko, odottaa jokin rangaistus, tuomio, kadotus tai helvetti.

Kati Niemelä, TT, KM, dos.

tutkija, Kirkon tutkimuskeskus